

Четвърт век българистика в университета *Адам Мицкевич* в Познан

Институтът по славянски филологии в Познанския университет *Адам Мицкевич*, в който работят 10 професори, 17 доктори и 8 лектори, а следват около 300 студенти, е един от трите най-важни и най-силни академични центрове на славистиката в Полша. Той има същия потенциал като Шльонския университет (9 професори, 16 доктори и 6 лектори), а от своя страна, Ягелонският университет в Краков, обучавайки със 100 студенти по-малко, разполага с колектив от 13 професори, 16 доктори и 7 лектори.

Институтът е самостоятелно звено, което функционира в рамките на Факултета по полска и класически филологии (основан през 1988 г., в него влизат Институтът по полска филология и Институтът по класически филологии). В рамките на Факултета по полска и класически филологии от 1988 г. действа и Катедрата по славянски филологии. Преди това, т.е. докъм 1967 г., в Института по полска филология съществува славистично звено, което дава началото на Института по руска и славянски филологии. В рамките на този институт са продължени научните изследвания в областта на славянските езици и литератури, и е открит лекторатът по български език, първоначално за студентите русисти.

Първият лектор по български език (от 1980 г.) е Вяра Максимова (Малджиева), и след нея тази позиция заема Иван Чобанов, сега пенсиониран професор от университета „Паисий Хилендарски” в Пловдив, по времето на когото започва период на тясно сътрудничество между университетите в Познан и Пловдив. От 1986 г. през следващите четири години лектор по български език в университета „Адам Мицкевич” е Гинка Карабелова, на която най-малко двама от днешните професори българисти дължат не само знанията си по езика, но също и интереса към България, към нейното историческо и културно богатство. По време на престоя на г-жа Гинка Карабелова

в Познан, започва и реорганизацията на университетската структура. Съществуващият дотогава Филологически факултет е разделен на два самостоятелни факултета: по съвременни езици и по полска и класически филологии. В същото време Катедрата по славянски филологии под ръководството на проф. д-р Тадеуш Зданцевич, започва да действа като самостоятелна единица в рамките на Факултета по полска и класически филологии. Проф. Зданцевич управлява Катедрата в периода от 1988 до 1996 г. От 1996 до 1999 г. куратор на Катедрата е проф. Богдан Валчак, а през октомври 1999 г. неин ръководител става проф. Богуслав Желински. През 2008 г. Катедрата е трансформирана в самостоятелен Институт, за чийто директор е избран проф. Богуслав Желински. През същата година се осъществява и преместването на филологическите звена от Collegium Novum в красивата сграда на Collegium Maius на ул. „Александър Фредро”. До момента лектори по български език в Познанския университет са били Живко Иванов, Елка Минчева, Сабина Вълчанова, двукратно Диана Иванова, Илка Девлетян, Никола Топузов, Маргарита Славова, Калина Захова, Адриана Ковачева. От 2014 г. лектор е Мая Иванова от Кирило-Методиевския научен център при Българската академия на науките.

През 1989 г. стартира специалността „Българска филология”, с прием на първите 30 студенти. В началото приемът е през година (с редуване на прием за сръбска и хърватска филология – специалности, открити през 1992 г.), а в момента той се провежда ежегодно. Научен ръководител на Катедрата по южнославянски езици е проф. Мариола Валчак-Миколайчакова – лингвист, специалист в областта на историята на българския език от Кирило-Методиевата епоха до наши дни, изследовател с комплексна филологическа ерудиция. През 2000 г. е открита най-новата, хибридна специалност – славистично-полонистична. В нейните рамки студентът може да учи български, сръбски, хърватски или македонски език, едновременно с това изучавайки полонистика и получавайки педагогическа квалификация. В тази специалност, наричана разговорно „слав-пол”, от две години се приемат студенти и в специалността полонистика с русистика. В Катедрата по славянска културология работи още един българист – Мажанна Кучинска, а Лабораторията за джендър и межкултурни балканистични изследвания се представлява от Адриана Ковачева.

Профилите и научните постижения на познанските българисти могат да бъдат проследени на интернет страницата на Института: <www.slavic.amu.edu.pl>.

Със сигурност може да се каже, че българистиката е съществено звено в Института по славянски филологии. Развива се в тясно сътрудничество с Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и се радва на най-дългосрочната в сравнение с останалите полски университети традиция на богата на форми и нива на активност съвместна работа. Тази съвместна работа е особено важна и приоритетна, защото тя спомага за развитието на българистиката едновременно в нашето учебно заведение и на полонистиката в Пловдивския университет. Организираната последователно в Пловдив и в Познан конференция под наслов „Международни полско-български колоквиуми“ утвърждава третото десетилетие на съвместна дейност, чийто резултат са издадените досега 12 тома с конферентни доклади. Освен това за тези години може да отбележим общи участия в полски, български и други международни научни проекти, издаване на томове, които събират реферати от конференции за студенти и докторанти, а също така и организацията на множество дни на българската култура в Познан. Паралелно с това си сътрудничим и с други български университети, като задълбочаваме съвместните изследвания на научно и образователно ниво, популяризирайки българската култура в Полша и полската култура – в България.

Дори само позоваването на имената на авторите и заглавията на книгите им може да даде представа за научната продукция на българистиката в Института по славянски филологии: Мариола Валчак-Миколайчакова е автор на „Język piśmiennictwa bułgarskiego“, „Słowotwórstwo agentywnych nazw osobowych w języku polskim, rosyjskim i bułgarskim“, „Bałkańskie rytmy życia“, „Piśmiennictwo katolickie w Bułgarii“, „Bułgarski Ezop“; Галя Симеонова-Конах – на „Поетът и лилията. Християнски идеи в творчеството на Николай Лилиев“, издадена и в превод на полски „Poeta i lilia. Idee chrześcijańskie w twórczości Nikołaja Liliewa“, „Postmodernizm. Przypadek bułgarski“; Диана Иванова, Венче Попова „Zwięzła gramatyka języka bułgarskiego“; Марчин Войчак „Mit cyrylometodejski. W kręgu bułgarskiej idei narodowej“; Войтек Южвяк „Piśmiennictwo polskiej misji unickiej“.

na terenie Bułgarii w drugiej połowie XIX wieku”; Наталия Длугош „Słowotwórstwo polskich i bułgarskich deminutywów rzeczownikowych”; Патрик Боровяк „Płowdiw w nazwach. Historia i współczesność w toponimii zapisane”, „Od Sofii do Melnika. Nazwy bułgarskich miast”; Мачей Шимански „Bułgarska frazeologia somatyczna z komponentami nazywającymi twarz i jej części na tle polskim i albańskim”. Под редакцията на познанските българисти са излезли и следните книги: „Człowiek o wielu imionach. Antologia prozy bułgarskiej przełomu XX i XXI wieku” (ред. Галя Симеонова-Конах); Румботавър. Стихове 1976–1996 (ред. Галя Симеонова-Конах); „Kultura bułgarska w naszych oczach. Materiały z międzynarodowej konferencji studenckiej”, проведена в Роголинек, Познан на 22–24 май 2002 г. (ред. Диана Иванова, Богуслав Желински); „Nowe spojrzenie na kulturę bułgarską” (ред. Диана Иванова, Тадеуш Левашкевич, Румен Леонидов); „Koniec mitologii” (ред. Галя Симеонова-Конах, Наталия Речек); „Chrześcijański Wschód i Zachód. Formy dialogu, wzory kultury, kody pamięci” (ред. Изабела Лис-Велгош, Войтек Южвяк); „Bułgaria tradycyjna i nowoczesna” (ред. Адриана Ковачева, Патрик Боровяк), както и томове, резултат от полско-българските колоквиуми, организирани съвместно с Пловдивския университет.

В последните години могат да бъдат отбелязани основни постижения в преподавателско-популяризаторската дейност посредством множество публични лекции и контакти със средните училища на територията на цялото Великополско воеводство. На 24 октомври 2013 г. ръководството на Института по славянски филологии подписа договор с дирекцията на V Общобразователен лицей „Клаудина Потоцка” в Познан. От страна на университета „Адам Мицкевич” бяха делегирани пълномощникът на ректора проф. Валдемар Лазуга; заместник-директорът по учебната част на Института по славянски филологии проф. Анна Гаварецка; ръководителят на катедрата проф. Мариола Миколайчак, която на първата среща представи на учениците лекция на тема *Балкански ритми на живота*; д-р Патрик Боровяк – координатор на класа от страна на университета и представител на познанските абсолвенти „отличници”, както и д-р Адриана Ковачева – лектор по български език, която провежда часовете по език и българска култура в избрания учебен клас на лицей. В рамките на

споразумението учениците от избраната училищни паралелка с профил туристическо-икономически изучават български език, слушат лекции на университетските преподаватели, работещи в Института по славянски филологии, вземат участие във фестивали и конкурси, организирани от Института. От страна на училището договорът е подписан от директора магинж. Барбара Плотковяк, в сътрудничество със зам.-директора маг. Магдалена Рибчинска. Церемонията по встъпване в длъжност и подписването на договора се състоя в училището в присъствието на учениците от класа по туризъм. В лицей д-р Патрик Боровяк и д-р Адриана Ковачева преподават културен туризъм и български език. Институтът има сътрудничество и с още един лицей – този в Шрода Великополска, в който учениците от първи клас учат български език, странознание и българска култура. Тази година там преподава док. Янко Хардалов.

Институтът по славянски филологии от много години организира дни на националните култури, в това число и Дни на българската култура, които се провеждат вече няколкократно. По време на тези дни наши гости са били Негово превъзходителство посланика на Република България в Полша, писателят Алек Попов, български театрални трупи, организирани сме часове за изучаване на български танци, песни, готварски работилници, прожекции на български филми, откриване на изложби, интересни лекции.

Събитието, което се превърна в постоянна традиция на Института, са организирани от няколко години ежегодни научно-туристически пътувания по Балканите, по време на които има възможността за практическа проверка на езиковите умения на студентите, задълбочават се техните познания за културата, изкуството (включително и кулинарното), историята на посещаваните балкански страни. В същото време студентите имат шанса да участват в лекции и занятия, организирани от приемащите институции. Почти всяка година ни се удава възможност да пътуваме, в това число и до България, и да покажем на студентите местата, за които те учат по време на университетското си обучение. Благодарение на програмите Еразъм, Еразъм+, СЕЕРУС, или благодарение на други стипендии, студентите от нашия Институт реализират част от обучението си в университетите в София, Пловдив, Велико Търново, както и в Шумен. В рамките на практиките

много често студентите избират полски стажове в дипломатическите мисии на територията на България, както и български институции и предприятия, включително такива институции като Етнографския музей в Пловдив, Университетската библиотека във Велико Търново, Телевизията в Шумен, тепърва предстоят подобни практики и в Кирило-Методиевския научен център при БАН в София; софийски преводачески бюра за туризъм или такива, свързани с популяризаторски българистични проекти, което особено през лятото, изкушава нашите студенти с добре платените стажове или сезонна работа. От години ние си сътрудним с приятелски настроени и надеждни фирми.

Освен това Институтът по славянски филологии е организатор на два важни фестивала, като това са: *Познан Славик фест* (известен още като *Познански фестивал на славянската песен*) и *Балкан филм фест*. По време на тези събития по покана на Института в града ни идват знаменитости от всички славянски страни, с особено присъствие на Балканите и България. В последните години активно работи Научният кръжок на славистите под ръководството на д-р Патрик Боровяк. Кръжокът има добро сътрудничество с Познанския алтернативен театър *trplusm* и резултат от това сътрудничество е създаването на Институтския театър „Метатеза”. Театърът се занимава с представянето пред публика на произведения от територията на Балканите, Източна и Централна Европа. В него играят студенти и абсолвенти на нашия Институт. Най-значителното представление беше премиерата на спектакъла „Ъндърграунд” от Христо Бойчев през 2012 г. в сградата на Collegium Maius. Спектакълът получи много добри отзиви, представян беше неколkokратно, включително и на 24 май 2015 г в Люблин по време на Фестивала на различните култури в Люблин, благодарение на любезното съдействие на проф. Петър Сотиров от университета „Мария Кюри-Склодовска”.

Важното за българистите събитие бе организираната през октомври 2014 г. (в рамките на *Познан Славик фест*) научна конференция *България – традиционна и модерна*, на която взеха участие студенти, абсолвенти, докторанти, лектори и научни работници от цялата страна и от чужбина. Университетът „Мария Кюри-Склодовска” в Люблин беше представен от проф. Петър Сотиров и д-р Камен Рикев; Силезийският университет в Катовице – от Илияна Генева-Пухалева и д-р Дорота

Голек-Сепетлиева; Университетът в Лодз – от д-р Юлия Мазуркевич-Сулковска; Торунският университет „Николай Коперник“ – от д-р Никола Топузов и маг. Яна Михайлова, и Ягелонският университет – от Дорота Трела. По време на срещата своето мнение изказаха абсолвентите на познaskата българистика – маг. Дорота Шечка (с реферат на тема *Има ли живот след славистиката. Абсолвентски размисли*) и маг. Александра Михалска (с реферат на тема *От университета през посолството до рекламната агенция*). Сред докладчиците бяха така също и студенти от Института по славянски филологии на университета „Адам Мицкевич“; д-р Адриана Ковачева (лектор по български език в нашия Институт) и гости от България – маг. Стойно Спасов от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и маг. Димитър Димитров от Университета в Благоевград, които по това време бяха на научен стаж в нашия институт. Почетният патронаж на конференцията пое Българският културен институт във Варшава.

Последните по време събития са свързани с честването на важни за българската история дати: 11/24 май и 25 ноември. За Деня на светите братя Кирил и Методий между 11 и 24 май 2015 г. в главното фоайе на Collegium Maius бе представена документалната изложба *В началото бе буквата*, подготвена от Кирило-Методиевския научен център при БАН и любезно предоставена от директора на Центъра проф. Славия Бърлиева. Преводът на полски език бе направен от колегите от Института д-р Адриана Ковачева и проф. Мажанна Кучинска, един от най-добрите полски специалисти на кирило-методиевата епоха. Изложбата бе открита от декана на Факултета по полски и класически филологии проф. Богомила Каневска, проф. Богуслав Желински и ръководителя на Катедрата по южнославянски езици в Института проф. Мариола Валчак-Миколайчакова. През месец юни същата година изложбата бе експонирана в университетите в гр. Лешно и в гр. Гожув, представени там от проф. М. Валчак-Миколайчакова.

Втора изложба с художествени снимки *Български храмове, книжовни и иконописни школи*, предоставена ни от Българския културен институт във Варшава под патронажа на Посолството на Република България в Полша бе експонирана също във фоайето на Collegium Maius непосредствено след първата изложба. Тя бе открита официално от директора на Института проф. Богуслав Желински и г-жа

Калина Станчева – директор на Българския културен институт-Варшава, която прочете поздравителен адрес от посланик Василий Такев.

На 28 април 2015 г. в академичната сесия посветена на 1500-годишнината от рождението на св. Методий, организирана от Българския културен институт във Варшава, с доклад на тема *Кирил и Методий в съвременната култура* от Института по славянски филологии участва проф. Мажанна Кучинска.

На 25 ноември 2015 г. българистичната колегия на Познанския университет организира в Българския културен институт във Варшава Ден на Познанската българистика. Срещата се проведе на датата на св. Климент Охридски, патрона на българското университетско образование. Програмата включваше лекция на д-р Мая Иванова на тема *Св. Климент Охридски през вековете*, а проф. Мариола Валчак-Миколайчакова и д-р Патрик Боровяк представиха историята на познанската българистика и новоизлезлият българо-полски сборник с доклади от конференцията *Bulgaria tradycyjna i nowoczesna*. В академичния ден в БКИ–Варшава участваха и нашите студенти. Събитието събра колегите от лекторатите на шест полски университета, в които се преподава български език, литература и култура – Варшава, Краков, Лодз, Торун и Люблин.

На 10 декември 2015 г. проф. М. Миколайчакова, д-р М. Иванова и д-р П. Боровяк взеха участие със свои доклади в научна конференция на тема *Актуални проблеми на българистиката в Полша (Aktualne problem bulgarystyki w Polsce)*, организирана от Посолството на Република България и университета „Мария Кюри-Склодовска” в Люблин.

В рамките на летния семестър на академичната 2015/2016 г. са предвидени няколко събития, свързани с България. През месец април предстои презентация, посветена на българската роза, производството на розови продукти в исторически план, разказ за Казанлък като долина на тракийските царе с прожекция на документалния филм и лекция на д-р Славяна Холц, която ще гостува в Познан от Варшава. Презентацията ще бъде съчетана с живописна изложба с платна на българския художник Михаил Анков, посветени на розата. От 2 до 15 май за студентите и учениците от лица „Клаудина Потоцка”, изучаващи български език, ще се осъществи екскурзия с учебно-образователна цел в България под надслов *От Тимок до Черно море*.

На 21 април и 24 май за учениците от лицей в Шрода Великополска ще бъдат организирани две мероприятия – среща с лектория, която ще представи университетското обучение по българска филология в Познан и изложба за България, подготвена от док. Янко Хардалов.

Този амбициозен професионален развой на българистиката и културните събития, свързани с нейната дейност, ни позволява да вярваме, че в предстоящите години – въпреки спада на броя на студентите, характерен за всички хуманитарни специалности в цялата страна – Познанският център ще може да се похвали със същите големи постижения, както и досега.

Богуслав Желински